

Vec C-395/21

**Zhrnutie návrhu na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 98 ods. 1
Rokovacieho poriadku Súdneho dvora**

Dátum podania:

28. jún 2021

Vnútroštátny súd:

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas

Dátum rozhodnutia vnútroštátneho súdu:

23. jún 2021

Žalobkyňa:

D. V.

Žalovaný:

M. A.

Predmet konania vo veci samej

Priznanie i) dlžnej sumy odmeny vypočítanej na základe hodinovej sadzby za právne služby poskytované žalobkyňou D. V. (advokátka) žalovanému M. A. a ii) úrokov.

Predmet a právny základ návrhu na začatie prejudiciálneho konania

Skúmanie sporu medzi žalobkyňou D. V. a žalovaným M. A. v kasačnom konaní vyvolalo pochybnosti, pokiaľ ide o posúdenie primeranosti podmienok zmlúv uzatvorených zmluvnými stranami na základe článku 169 ZFEÚ, článku 38 Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „Charta“) a článkov 4, 6 a 7 smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách (ďalej len „smernica 93/13“).

Prejudiciálne otázky

1. Má sa článok 4 ods. 2 smernice 93/13 vykladať v tom zmysle, že výraz „hlavný predmet zmluvy“ sa vzťahuje na podmienku – ktorá nebola individuálne dohodnutá a nachádza sa v zmluve o právnych službách uzatvorenej medzi podnikateľom (advokátom) a spotrebiteľom –, týkajúcu sa ceny a spôsobu jej výpočtu?
2. Má sa odkaz na zrozumiteľnosť zmluvnej podmienky v článku 4 ods. 2 smernice 93/13 vykladať v tom zmysle, že v zmluvnej podmienke, ktorá sa týka ceny (a stanovuje cenu za skutočne poskytnuté služby na základe hodinovej sadzby), stačí uviesť výšku hodinovej sadzby, ktorá sa má platiť advokátovi?
3. Ak je odpoveď na druhú otázku záporná: má sa požiadavka transparentnosti vykladať v tom zmysle, že zahŕňa povinnosť advokáta uviesť v zmluve cenu za služby, ktorej osobitné sadzby možno vopred jasne vymedziť a určiť, alebo musí byť uvedená aj orientačná cena za služby (predbežný rozpočet na poskytované právne služby), ak pri uzatváraní zmluvy nie je možné odhadnúť počet (alebo trvanie) konkrétnych úkonov a odmenu za ne, pričom možné riziká vedúce k zvýšeniu alebo zníženiu ceny sú uvedené? Je pri posudzovaní, či zmluvná podmienka týkajúca sa ceny spĺňa požiadavku transparentnosti, podstatné, či sú informácie o cene za právne služby a spôsobe jej výpočtu poskytnuté spotrebiteľovi vhodnými prostriedkami alebo sú uvedené v samotnej zmluve o právnych službách? Môže byť nedostatok informácií v predzmluvných vzťahoch kompenzovaný poskytnutím informácií počas plnenia zmluvy? Má na posúdenie, či zmluvná podmienka spĺňa požiadavku transparentnosti, vplyv skutočnosť, že konečná cena za poskytnuté právne služby je jasná až po ukončení ich poskytovania? Je pri posudzovaní, či zmluvná podmienka týkajúca sa ceny spĺňa

požiadavku transparentnosti, podstatné, že zmluva nestanovuje pravidelné predkladanie správ o službách poskytnutých advokátom alebo pravidelné predkladanie účtov spotrebiteľovi, na základe ktorých by sa spotrebiteľ mohol včas rozhodnúť o odmietnutí právnych služieb alebo o zmene zmluvnej ceny?

4. Ak vnútroštátny súd rozhodne, že zmluvná podmienka stanovujúca cenu za skutočne poskytnuté služby na základe hodinovej sadzby nie je zrozumiteľná v zmysle článku 4 ods. 2 smernice 93/13, musí preskúmať, či je táto podmienka nekalá v zmysle článku 3 ods. 1 tejto smernice (t. j. pri posudzovaní, či zmluvná podmienka môže byť nekalá, musí určiť, či táto podmienka spôsobuje „značnú nerovnováhu“ v právach a povinnostiach zmluvných strán na úkor spotrebiteľa), alebo vzhľadom na to, že táto podmienka zahŕňa základné zmluvné informácie, postačuje samotná skutočnosť, že podmienka týkajúca sa ceny nie je transparentná, na to, aby sa považovala za nekalú?

5. Znamená skutočnosť, že ako je uvedené v článku 6 ods. 1 smernice 93/13, zmluva o právnych službách nie je záväzná, ak sa zistí, že zmluvná podmienka týkajúca sa ceny je nekalá, že je potrebné obnoviť situáciu, v ktorej by sa spotrebiteľ nachádzal bez existencie zmluvnej podmienky, o ktorej sa zistilo, že je nekalá? Znamenalo by obnovenie takej situácie, že spotrebiteľ nie je povinný zaplatiť za služby, ktoré mu už boli poskytnuté?

6. Ak z povahy zmluvy o službách poskytovaných za protihodnotu vyplýva, že nie je možné obnoviť situáciu, v ktorej by sa spotrebiteľ nachádzal v prípade neexistencie podmienky, ktorá sa považuje za nekalú (služby už boli poskytnuté), bolo by stanovenie odmeny za služby poskytnuté advokátom v rozpore s cieľom článku 7 ods. 1 smernice 93/13? Pokiaľ je odpoveď na túto otázku záporná, dosiahla by sa skutočná rovnováha, ktorou sa obnoví rovnosť zmluvných strán: i) ak by bola advokátovi vyplatená odmena za poskytnuté služby na základe hodinovej sadzby uvedenej v zmluve, ii) ak by bola advokátovi vyplatená minimálna odmena za právne služby (stanovená napríklad vo vnútroštátnom právnom predpise, konkrétne v odporúčaniach o maximálnej výške odmeny za službu poskytnutú advokátom), iii) ak by bola advokátovi vyplatená primeraná odmena za služby, ktorú by určil súd s prihliadnutím na zložitosť veci, kvalifikáciu a skúsenosti advokáta, finančnú situáciu klienta a iné relevantné okolnosti?

Citované ustanovenia práva EÚ a judikatúra Súdneho dvora

Článok 169 ZFEÚ, článok 38 charty, články 3 až 7 smernice 93/13.

Rozsudky z 21. marca 2013, RWE Vertrieb AG/Verbraucherzentrale Nordrhein-Westfalen eV., C-92/11, bod 44; z 30. apríla 2014, Kásler a Káslerné Rábai/OTP Jelzalogbank Zrt, C-26/13, body 37, 38 a 61; z 21. decembra 2016, Gutiérrez Naranjo a i., C-154/15, C-307/15 a C-308/15, body 51 a 62; z 20. septembra 2017, Ruxandra Paula Andriciu a i./Banca Românească SA, C-186/16, body 40, 44, 45 a 47; z 20. septembra 2018, OTP Bank Nyrt. a OTP

Factoring Követeléskezelő Zrt./Teréz Ilyés a Emil Kiss, C-51/17, bod 68; zo 14. marca 2019, Zsuzsanna Dunai/ERSTE Bank Hungary Zrt, C-118/17, body 41 a 48, a z 9. júla 2020, XZ/Ibercaja Banco, SA, C-452/18, body 22 a 23.

Citované ustanovenia vnútroštátneho práva

§ 6.228⁴ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (Občiansky zákonník Litovskej republiky; ďalej len „OZ“).

§ 50 Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymas [zákon Litovskej republiky o advokácii (advokatas)] z 18. marca 2004

Odporúčania o maximálnej výške odmeny za službu poskytnutú advokátom (advokatas) alebo koncipientom, ktorá sa má priznať v občianskoprávných veciach, schválené nariadením ministra spravodlivosti Litovskej republiky č. 1R-85 z 2. apríla 2004 a uznesením predsedníctva litovskej advokátskej komory z 26. marca 2004 (v znení účinnom od 20. marca 2015).

Zhrnutie skutkového stavu a konania vo veci samej

- 1 Žalovaný, M. A. ako spotrebiteľ, uzatvoril päť zmlúv o poskytovaní právnych služieb so žalobkyňou, advokátkou D. V. Článok 1 ods. 1 až 4 všetkých zmlúv stanovoval, že advokátka sa zaväzuje poskytovať konzultácie ústne a/alebo písomne, pripravovať návrhy právnych dokumentov a podpisovať ich, vykonávať právne preskúmanie dokumentov a zastupovať klienta pred rôznymi orgánmi pri uskutočňovaní súvisiacich úkonov. Príslušné ustanovenia všetkých zmlúv stanovovali, že sadzba odmeny advokátky je 100 eur za každú hodinu konzultácií poskytnutých klientovi alebo poskytovania právnych služieb. Časť tejto odmeny bola splatná ihneď po tom, čo advokátka predložila účet za právne služby, v ktorom zohľadnila hodiny poskytnutých konzultácií alebo poskytovania právnych služieb.
- 2 Súd prvého stupňa a odvolací súd konštatovali, že D. V. poskytovala služby od apríla do decembra 2018 a od januára do marca 2019. D. V. predložila účty za všetky poskytnuté služby takmer rok po uzatvorení zmlúv o poskytovaní právnych služieb.
- 3 Dňa 10. apríla 2019 žalobkyňa podala na prvostupňovom súde žalobu, ktorou sa domáhala, aby bola žalovanému M. A. uložená povinnosť zaplatiť dlh vo výške 9 900 eur za poskytnuté právne služby, 194,30 eura za výdavky vynaložené pri plnení pokynov žalovaného, ročný úrok 5 % z priznanej sumy odo dňa podania žaloby do úplného vykonania rozsudku, ako aj trovy konania.
- 4 Podľa posúdenia súdu prvého stupňa boli na základe všetkých zmlúv uzatvorených medzi žalobkyňou a žalovaným poskytnuté právne služby vo výške 12 900 eur. Súd rozhodol, že podmienky týkajúce sa platby za právne služby

poskytované v rámci všetkých piatich zmlúv o zastupovaní sú nekalé, a znížil stanovenú cenu za poskytnuté služby o 50 % (6 450 eur).

- 5 Dňa 30. apríla 2020 podala žalobkyňa odvolanie, ktoré odvolací súd zamietol uznesením z 15. júna 2020, a potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa. Dňa 10. septembra 2020 žalobkyňa podala kasačný opravný prostriedok.

Úvahy kasačného súdu a jeho stanovisko v prejudiciálnom konaní

- 6 V prejednávanej veci kasačný súd (ďalej len „tento súd“) uvádza svoje stanovisko a kladie Súdnemu dvoru otázky, ktoré sa týkajú: 1. súladu podmienok, ktoré sú hlavným predmetom zmlúv o právnych službách, s požiadavkou transparentnosti, 2. právnych následkov konštatovania nekalej povahy zmluvných podmienok určujúcich cenu právnych služieb.

Súlad podmienok, ktoré sú hlavným predmetom zmlúv o právnych službách, s požiadavkou transparentnosti

- 7 Tento súd poukazuje v prvom rade na to, že v prejednávanej veci je nesporné, že žalovaný je fyzická osoba, ktorá konala na osobné účely, a nie na účely svojich obchodov, podnikania alebo povolania, a žalobkyňa je advokátka, ktorá vykonávala svoje povolanie za odplatu poskytovaním právnych služieb fyzickej osobe; zmluvy uzatvorené medzi zmluvnými stranami treba preto považovať za spotrebiteľské zmluvy.
- 8 Podľa tohto súdu majú na vyriešenie sporu medzi stranami zásadný význam dve podmienky zmlúv o právnych službách uzatvorených medzi žalobkyňou a žalovaným: i) zmluvná podmienka o cene (stanovujúca cenu za skutočne poskytnuté služby na základe hodinovej sadzby); ii) zmluvná podmienka upravujúca platbu za právne služby. Obe tieto podmienky sú relevantné pre tento spor, lebo v situácii, keď žalobkyňa uviedla hodinovú sadzbu svojej odmeny, ale podrobnejšie neurčila rozsah a trvanie konkrétnych právnych služieb a očakávanú výšku konečnej ceny, ani pravidelne neposkytovala informácie o nákladoch na už poskytnuté právne služby a pravidelne nepredkladala účty, žalovaný nemusel byť schopný posúdiť rozsah služieb, ktoré potreboval, a ich konečnú cenu, a to ani v čase uzavretia zmluvy, ani v čase jej plnenia. Žalovaný tiež nemal možnosť vypovedať zmluvy o právnych službách, ak by sa mu náklady na služby zdali byť počas plnenia zmlúv príliš vysoké.
- 9 Tento súd sa pýta, či sa má článok 4 ods. 2 smernice 93/13 vykladať v tom zmysle, že výraz „hlavný predmet zmluvy“ sa vzťahuje na podmienku – ktorá nebola individuálne dohodnutá a nachádza sa v zmluve o právnych službách uzatvorenej podnikateľom (advokátom) a spotrebiteľom –, týkajúcu sa ceny a spôsobu jej výpočtu. Tento súd sa domnieva, že vzhľadom na skutočnosť, že táto podmienka predstavuje základnú povinnosť osoby povinnej platiť na základe zmluvy o poskytovaní služieb za protihodnotu, na povahu, na všeobecnú

systematiku a ustanovenia zmlúv o právnych službách, ako aj na právne a skutkové okolnosti, by sa malo vychádzať z toho, že patrí do kategórie uvedenej v článku 4 ods. 2 smernice 93/13 (podmienky tvoriace „hlavný predmet zmluvy“).

- 10 Tento súd poukazuje na to, že na jednej strane je dostatočne zrejmé, že podmienka sporných zmlúv týkajúca sa ceny je z gramatického hľadiska jasná. Existujú však dôvodné pochybnosti o tom, či je táto podmienka zrozumiteľná, t. j. či priemerný spotrebiteľ chápe jej ekonomické dôsledky. V prejednávanej veci preto vzniká otázka výkladu obsahu zásady transparentnosti. Vzhľadom na skutočnosť, že jedným zo základných prvkov transparentnosti zmluvnej podmienky je posúdenie poskytnutia informácií spotrebiteľovi, v prejednávanej veci je dôležité objasniť rozsah a mieru podrobnosti informácií, ktoré sa musia poskytnúť.
- 11 Tento súd poukazuje na to, že podrobné a/alebo pravidelne poskytované informácie o nákladoch – vzhľadom na povahu právnych služieb a možnosť, že klient dostatočne nechápe povahu, rozsah a konkrétne vlastnosti týchto služieb – sa považujú za nevyhnutné. Rovnako vzhľadom na skutočnosť, že trvanie súdnych konaní a/alebo rozsah právnych služieb je pomerne často ťažké predvídať, má tento súd dôvodné pochybnosti o tom, či v prípade, ak bola určená len výška (sadzba) hodinového poplatku za právne služby a zásada, že advokát má byť platený za skutočne poskytnuté služby na základe hodinovej sadzby, priemerný spotrebiteľ dokáže takú zmluvnú podmienku pochopiť nielen z formálneho a gramatického hľadiska, ale dokáže posúdiť aj konečnú cenu za právne služby a ekonomické dôsledky takej podmienky. Túto nejasnosť podmienky týkajúcej sa ceny neodstráni jej posúdenie v spojení s ostatnými ustanoveniami sporných zmlúv, lebo druhá zmluvná podmienka týkajúca sa platby nešpecifikuje frekvenciu podávania správ poskytovateľom právnych služieb a platieb za poskytnuté služby.
- 12 Hoci v dôsledku špecifickej povahy poskytovania právnych služieb môže byť pomerne často ťažké predpokladať, koľko hodín sa skutočne odpracuje pri poskytovaní právnych služieb, podnikateľ (advokát) by mal byť schopný poskytnúť aspoň predbežný odhad určitých súm s prihliadnutím na informácie poskytnuté spotrebiteľom a okolnosti, ktoré sú mu ako poskytovateľovi služieb známe v čase začatia procesu uzatvárania zmluvy. Tento súd sa pýta, či má vnútroštátny súd pri posudzovaní zrozumiteľnosti podmienky týkajúcej sa ceny v zmluve o právnych službách zohľadniť, či napríklad zmluva stanovuje osobitné sadzby za služby (ak také sadzby možno vopred jasne vymedziť a špecifikovať). Ak by súd konštatoval, že pri uzatváraní zmluvy o právnych službách nie je možné určiť počet (alebo trvanie) konkrétnych úkonov a poplatkov za ne, musí zmluva špecifikovať orientačné ceny za služby (predbežný rozpočet na služby) alebo by taká požiadavka išla nad rámec toho, čo možno odôvodnene očakávať od odborníka, a nadmerne a neprimerane by zaťažovala poskytovateľa služieb (advokáta)?
- 13 Okrem toho sa tento súd pýta, či s cieľom zabezpečiť súlad s požiadavkou transparentnosti informácie o cene za právne služby a spôsobе jej výpočtu sa

môžu poskytnúť spotrebiteľovi akýmikoľvek prostriedkami alebo musia byť stanovené v samotnej zmluve o právnych službách, a či môže byť nedostatok informácií v predzmluvných vzťahoch kompenzovaný poskytnutím informácií počas plnenia zmluvy. Nakoniec sa tento súd pýta, či má na posúdenie požiadavky transparentnosti vplyv skutočnosť, že konečná cena za poskytnuté právne služby je jasná až po ukončení zastupovania advokátom v konkrétnej veci.

Výsledné opatrenia, ktoré má vnútroštátny súd prijať, ak konštatuje nekalú povahu podmienky týkajúcej sa ceny

- 14 Ak sa zistí, že podmienky sporných zmlúv týkajúce sa ceny nie sú zrozumiteľné (nesplňajú požiadavku transparentnosti), treba ich posúdiť z hľadiska primeranosti. § 6.228⁴ ods. 6 OZ, ktorým sa do vnútroštátneho práva preberá článok 5 smernice 93/13, stanovuje, že podmienky, ktoré nesplňajú požiadavku zrozumiteľnosti, sa považujú za nekalé. Vnútroštátne právo preto zabezpečuje vyššiu úroveň ochrany spotrebiteľa, než je úroveň zaručená smernicou 93/13 – samotná skutočnosť, že podmienka týkajúca sa ceny nie je transparentná, stačí na to, aby sa považovala za nekalú.
- 15 Tento súd sa pýta, či v prípade, ak sa zistí, že podmienka týkajúca sa ceny nie je vyjadrená zrozumiteľne, a preto patrí do pôsobnosti článku 4 ods. 2 smernice 93/13, musí preskúmať, či sporná podmienka spôsobuje značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach zmluvných strán na úkor spotrebiteľa, alebo či samotná skutočnosť, že podmienka týkajúca sa ceny nie je transparentná, postačuje na to, aby sa považovala za nekalú, najmä vzhľadom na vyššiu úroveň ochrany spotrebiteľa, ktorú poskytuje vnútroštátne právo v tejto súvislosti.
- 16 Okrem toho má tento súd pochybnosti o výsledných opatreniach, ktoré má vnútroštátny súd prijať, ak konštatuje nekalú povahu podmienky týkajúcej sa ceny právnych služieb. Vzhľadom na to, že cena je podmienkou zmluvy o právnych službách, ktorá vymedzuje základnú povinnosť, sa tento súd domnieva, že ďalšie plnenie sporných zmlúv bez uvedenej podmienky je podľa ustanovení vnútroštátneho práva z právneho hľadiska nemožné; v dôsledku čoho neuplatnenie nekalej podmienky vedie k zrušeniu sporných zmlúv. Vnútroštátny súd preto musí obnoviť situáciu, v ktorej by sa žalovaný (spotrebiteľ) nachádzal v prípade neexistencie podmienky týkajúcej sa ceny, ktorá sa považuje za nekalú. Keďže však z povahy zmluvy o službách poskytovaných za protihodnotu vyplýva, že nie je možné obnoviť túto situáciu (služby už boli poskytnuté), keby spotrebiteľ nepodliehal podmienkam stanovujúcim cenu v prejednávanej veci, súd by nemusel spotrebiteľovi nariadiť, aby zaplatil advokátke cenu za poskytnuté služby. Tento súd má pochybnosti o tom, či takéto uplatnenie obnovenia situácie v prejednávanej veci neneguje zásadu poskytovania služieb za protihodnotu.
- 17 Tento súd sa domnieva, že opatrenie, ktoré treba prijať v dôsledku konštatovania nekalej povahy zmluvnej podmienky, je primeranou sankciou pre podnikateľa; je však otázne, či by taká sankcia, ak by advokátka nedostala žiadnu odmenu za poskytnuté služby, nevedela k bezdôvodnému obohateniu spotrebiteľa

a k neprimerane nespravodlivému výsledku (advokátke by bolo odopreté právo na odmenu za poskytované služby).

- 18 Na druhej strane má tento súd pochybnosti o tom, či judikatúra vnútroštátnych súdov (podľa ktorej zistenie nekalej podmienky týkajúcej sa zmluvnej ceny umožňuje súdu znížiť cenu za poskytované služby alebo priznať za tieto služby cenu pokrývajúcu náklady, prípadne najnižšiu možnú trhovú cenu) nie je v rozpore s dlhodobým cieľom článku 7 ods. 1 smernice 93/13, t. j. či táto judikatúra neruší odstrašujúci účinok, ktorý má na obchodníkov skutočnosť, že také nekalé podmienky sa na spotrebiteľa vôbec neuplatnia, lebo naďalej majú tendenciu využívať tieto služby s vedomím, že aj keby sa tieto podmienky uznali za nekalé, stále získajú za poskytnuté služby minimálnu odmenu, čím sa chránia záujmy týchto obchodníkov.

Zhrnutie odôvodnenia návrhu na začatie prejudiciálneho konania

- 19 Odpoveď na prejudiciálne otázky je v prejednávanej veci rozhodujúca, lebo na základe nej bude možné určiť rozsah informácií, ktoré má advokát poskytnúť pri uzatváraní zmlúv o právnych službách so spotrebiteľom, posúdiť primeranosť plnenia povinnosti poskytovať informácie a vyriešiť otázku nariadenia zaplatenia dlhu v súvislosti s poskytnutými právnymi službami.